

Иновационни практики на европейски неправителствени организации в подкрепа на талантливите деца и младежи

Проф. д.п.н. Добринка Тодорина
Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград
Отпечатано в сб. „Иновационни практики в образованието“,
Университетско издателство „Н. Рилски“ – Благоевград, 2011 г.

Резюме

В материала се представят конкретни иновационни дейности, програми и проекти на европейски неправителствени организации за развитие на интересите и способностите на талантливи деца и младежи, с акцент върху ролята на учителите и родителите за развитието на творческия им потенциал като основно условие за изграждане на тяхната личност и поощряване на човешката интелигентност за благо на човечеството.

Ключови думи: неправителствени организации, надарени деца, иновационни практики за развитие.

Поставянето и изследването на проблема за работа с надарените деца, започнало още преди векове, продължава в нашата съвременност като **важна педагогическа иновация**. Все още са налице дефицити относно използване възможностите на неправителствените организации и връзката им със семейството, училището и университетите за идентифицирането и развитието на творческия потенциал на нациите като двигатели на цялостния икономически, духовен и обществен живот.

В нашето съвремие сме свидетели на дейност в подкрепа на надарените деца и младежи от редица **международни неправителствени организации, национални неправителствени организации в различни страни, включително и в Република България.**

От **международните организации** съществена роля за утвърждаване на идеята за откриване и развитие на надарените лица е **Световната организация на хора с висок коефициент на**

интелигентност – Менса. Тя е най-старата и най-масовата международна организация на хора с висок коефициент на интелигентност. Създадена е през 1946 година в Англия. Нейните **цели** са да открива и подпомага човешката интелигентност за благо на човечеството; да насърчава научната работа в областта на природата, особеностите и използването на интелигентността; да осигурява стимулираща интелектуална и социална среда за своите членове (9). Тя предоставя на своите членове **възможност за обмен** на идеи посредством лекции, дискусии, издателска дейност, изграждане на групи по интереси, организиране на срещи на местен, национален и международен мащаб, проучване на мненията и разбиранията на членовете, подпомагане на изследователите в Менса и извън нея, работещи по проекти, свързани с въпросите за интелигентността, стимулиране на дейността в областта на идентификацията и обучението на интелектуално надарени деца и ученици. Тази организация осигурява социален и интелектуален контакт между хора от цял свят; изследване на мнения и становища на интелигентни хора; идентифициране и поощряване на човешката интелигентност за благо на човечеството (Серебряков, Лангер 2006:17). През 1992 г. е регистрирана като **движение Менса – България.**

Важен стратегически ход в европейското педагогическо пространство е създаването на **Европейски съвет за високоталантливите – ЕСНА (European council for High Abiliti),** който има за **цел** да стимулира и подкрепя разработването, разпространяването и прилагането на познания за развитие на надарените индивиди на всякаква възраст.

Дейностите на съвета обхващат: поредица от международни конференции на всеки две години; поредица от семинари и работни срещи из цяла Европа; мрежа от национални кореспонденти; присъединяване на училища към съвета; издаване на международна диплома за висше образование по педагогика на надарените ученици.

Впечатляват **целите на сътрудничеството на ЕСНА със Съвета на Европа,** относно разработване и внедряване на програми за работа с надарените, законодателен контрол върху осъществяването на диференцирани програми във всички държави, подписали културната конвенция, учредяване на европейска диплома по педагогика на надарените, създаване на европейски център за

източници на информация на надарените, специални грижи за „скритите таланти” в малцинствени групи и в групи с различна култура и др. Някои от дейностите се отнасят до подготовката на учителите: усъвършенстване подготовката на учителите чрез задължително включване в нея на елементи, свързани с възпитанието и обучението на надарените ученици, посредством университетски курс, подходящ за получаване на диплома по педагогика (на бакалавърско и магистърско равнище) – (Мьонкс 1994; Тодорина 2001,2009,2009).

Друга европейска организация е **Националната организация за надарени деца** – NAGC (National Association for Gifted Children – (Тодорина 2001,2009), която обхваща териториите на Англия, Уелс и Северна Ирландия, но е отворена за представители на всички европейски страни. Основната ѝ **цел** е да се осигурят подходящи условия децата максимално да развият своя талант. Предвижда се оказване на **непосредствена помощ и поддръжка на надарените деца, техните родители и учители, на местната образователна власт и други, които са професионално ангажирани за тяхното развитие.**

През последните години се осъществяват успешни международни контакти за работа с надарените деца и младежи по линия на **Network of Youth Excellence**. Ежегодно се провеждат конференции и срещи с международно участие. Например, участниците от България (от ЮЗУ „Н. Рилски” – Благоевград) по проблемите на надареността са Пл. Граматиков, Д. Тодорина (2006 г. – в Унгария – 7, с финансиране от **NATO – UNESCO**); Д. Тодорина и Л. Тодорова (2007 – в Петница, Сърбия – 8).

Заслужава внимание дейността на **неправителствените организации (НПО) в други страни.**

Неправителствени организации във Франция (информацията е от участие в европейски проект на авторката към фондация „Еврика”и посещение във Франция през 2008 г.)

1. Асоциация на френските астрономи

Ролята на организацията е да открие какво е интересно за децата в областта на астрономията и да развие техните интереси. Стремешът е да се стимулират младите хора за изследвания и изяви пред другите. Основната идея е учениците да видят, че могат да заместват след време своите учители. Организацията се стреми да

мотивираща и учителите от различните области да работят заедно и да създават съвместни проекти.

Дейностите на асоциацията се отнасят до: изпращане на рекламни материали в училищата, клубовете по астрономия; правене на презентации, наблюдения; организиране на посещения в музея на науката и индустрията (раздел „Астрономия“). Предлагат се програми в училище за учениците, които се интересуват от определени дейности в областта на астрономията. Работи се диференцирано, според проявените интереси и желания. Откриват се учители – специалисти в съответните области, които да се занимават с децата, да им възлагат подходящи задачи. Винаги се ангажират и родителите. **Координират се на местно равнище** всички, които имат отношение към работата с надарени деца. Сключват се договори с музеи, в които участват и роднините. **Министерството на образованието дава поръчка** с определяне – колко да са клубовете по астрономия, какви да са дейностите, с които се занимават, колко са момчетата, момчетата, откъде се финансират, кои организации ги подкрепят, каква е ролята на родителите.

2. Неправителствена организация „CIRASTI”

В организацията като подразделения се включват организации по наука, видове изкуства, спорт. Тя има за **цел да координира, подпомага и селектира** провежданите научни изложения, дейности, разработка на проекти. Обявяват се дейностите, регистрират се отделните организации като неправителствени в структурата на цялостната организация. Като членове в организацията са привлечени и учени, поради необходимостта от експериментиране в отделни научни области.

Разработено е **практическо ръководство** за писане на проекти от учениците.

Включват се и **някои държавни организации** (например “CCSTI”) за подпомагане на младежите и организациите, които се занимават с разработването на проекти – с оглед да ги представляват пред Европа. Те са моста към тези, които могат да ги финансират. “CIRASTI” организира **не само работа с децата, а и с учителите – аниматори, с родителите** (дават се насоки за дейности в клубовете, за организиране на конференции, за писане на проекти).

Много важна е и връзката: университет – **направителствени организации**. Създава се **тренинг-институт** за обучение на тези, които ще работят с децата.

3. Неправителствена организация „Les Petits Debrouillards”

Тя предполага **провеждането на експерименти с подръчни материали**. Обхващат се деца от 6 до 10 години и от колеж – на възраст от 10 до 15 години, които проявяват **интереси по химия, биология, физика** и др. Ръководят се от **инструктори, аниматори, които обикновено са доброволци**. Организацията ги събира на инструктаж за статута, дейностите. Има разработени книги за различните научни области, наръчник за правене на експерименти, проекти.

Децата се **подбират чрез провеждане на проучване** – анкета за техните интереси, а при по-малките деца се предлагат теми, които могат да изберат, според собствените предпочитания.

Смятат, че е добре да се осъществи **координация и обмен с висшите училища**. За съжаление обаче, тези контакти са твърде ограничени.

С **родителите** също се работи. Те са инструктирани да оставят децата сами да се занимават, а родителите да са техни слушатели, зрители. Понякога участват заедно с тях в някои експерименти.

4. Неправителствена организация “Planete Sciences”

Тя ръководи **атрактивни дейности по ракетомоделиране и роботика**. Началото се поставя през 1962 година. Създаването на истински ракети и роботи, както и експериментите с балони са твърде специфична дейност, каквато няма на други места по света (там се правят само макети). Ето защо тук идват на обмен на опит от различни части на Франция и от други страни по света.

Организирант се **два типа дейност** – **училищна** (с учениците в клубове и дейности с ръководителите, които ще ръководят децата) и **извънучилищна** (например на терен). Децата се **подбират** по два начина – чрез установяване на контакт с учителите за интересите на техните ученици (провежда се анкетиране) или чрез регионалните инспекторати. Участват и **родителите**, които стимулират децата си, доставят материали, наблюдават техните изяви. Правят се съвместни проекти.

За ръководителите се провеждат **тренинги** – за подготовка, консултация. Във всяко събитие, което се подготвя участват по 4 от всички категории: учители, ученици, родители и доброволци.

Организиран се и **състезания по роботика и конструиране на ракети**, които се изстрелват пред публика от различни части на Франция. Правят се **съвместни проекти** от деца, ръководители и родители, привличат се много доброволци.

В организацията се разработват **методически ръководства** за подпомагане на младежите относно отделните стъпки на създаването на продуктите и за техниката на безопасност, както и за техническата документация.

По въпроса за **професионалното ориентиране на децата и младежите**, участници в конструирането на ракети и роботи и тяхната **професионална реализация** в същата област е установено съответствие.

Неправителствени организации в Русия (12):

1. „Система за творчество” – Москва

Насочена е към развитие на творческата инициатива на студентите в областта на бизнеса, социалната сфера, политиката. **Системата е предназначена за подготовка и реализация на проекти в дадените области.** Тя не е „закрит клуб”, а „открита лаборатория”, в която може всеки свободно да дойде и да си иде. В декларацията на системата е посочено, че в нея остава само този, който ясно осъзнава, че му е време да стане самостоятелен. **Целта на „Системата за творчество”** е поддръжка и развитие на младия човек до достигане стадия на проект на възникналите идеи (изграждане и внедряване) и към реализацията им, поради невъзможност самостоятелно да направи това. Поканени са за участие предимно студенти за подпомагане развитието на тяхната кариера и самостоятелност. Цели се да се съдейства за **развитието на творческия потенциал на младежите, като основно условие за изграждане и развитие на самостоятелността на личността им.**

2. Градска младежка обществена организация „Вега” – Тюменск

Организацията е **създадена** през 1980/1981 година. **Целта е** личностното развитие на учениците (от горна училищна възраст) в процеса на свободното общуване, активното социално-психологическо обучение, организиране на познавателна дейност,

изграждане у личността на ценностна система на основата на стремежа към **реализация на интелектуалния и творчески потенциал.**

Основните задачи на организацията (тези, които имат отношение по проблема) са:

- създаването на комфортна обстановка за общуване и творчество;
- търсене на активни и ефективни форми на работа на младежите, водещи до самостоятелност и самодейност в приемането на решения и тяхното осъществяване;
- търсене на нови, по-ефективни форми на културна дейност през свободното време;
- запълване на свободното време с активно дейностно съдържание и др.;

В работата на организацията се включват деца от 13 до 15 години. Използват се групови и индивидуални **форми на занятия.** Дейностите на организацията често стават обект на внимание от страна на студентите, които на тяхна основа разработват курсови и дипломни работи.

3. „Млади дарования” – Нижни Новгород

Целта на Нижгородския форум е издирване и поддръжка на надарените деца, създаване на условия за тяхното развитие и социална адаптация, поощряване на стремежа им към самореализация чрез творческа дейност.

Дейност с надарените деца в Център по възпитанието в гр. Печ – Унгария (Тодорина 2001:102- 104):

Опит по развитие на творческите способности на учениците. В основата на проведения експеримент са:

- вътрешната диференциация по успех и различни способности;
- широк диапазон от форми на занятия (от съвместни до провеждани по индивидуална програма, включително и самостоятелно придобиване на знания извън класа - в библиотека, в работилница, при работа с компютри и др.);

- в свободното време избиране от учениците на алтернативни програми, съобразно техния индивидуален интерес, талант, професионалната организация;
- в началния етап на обучението и възпитанието представяне на програми за разкриване заложбите на децата - изпитват себе си, удовлетворяват своя интерес по отношение на дадена дейност;
- използване на груповата организация на дейността, като в еднаква степен се има предвид придвижването с индивидуален темп и разширени програми, също и “прескачане” една година напред и по-рано взимане на изпит;
- чрез системата на предметни факултативи осигуряване на специални грижи за таланта и развитието на учениците, които се интересуват от различни елементи на специалното образование, включително и подготовката им за висше училище.

Неправителствени организации в Германия

1. Фондация „Младежта и науката” – Германия, Хайделберг

Целта е въвеждане на новите технологии в обучението на надарените деца с ангажиране на специализирани центрове, проекти, събития и научни фестивали; установяване на рамка от научни дейности за деца, за привличане на млади научни работници. Налице е **сътрудничество** между провеждащите научните изследвания и училищата, с изследователските институции, университетите, индустрията.

Мотивацията е свързана с насочването на младите хора към природните науки и технологиите, поради отлив на студенти в това направление. Изграждат се мрежи от учебни лаборатории за деца, инициативи за надарени деца, научни центрове и научни музеи, научни дейности и фестивали.

2. Инициативата „Младеж и наука”

Целта е установяване на сътрудничество между различните институции; съсредоточава се върху изграждането на мрежи от университети, изследователски институции, училищна администрация; създателите на учебни програми опосредстват диалог между наука, изследвания, индустрия и училище.

В рамките на тази инициатива са създадени:

- Центрове за компетентност за молекулярна биология в регионални училища (6 на брой центъра);
- Симпозиум за ученици по природни науки и технологии;
- Лига на Европейските изследователски университети – включва се в проекта „Детски университет“;
- Международно лятно научно училище (Програма за международен обмен);
- Научен фестивал „Изследвай науката“;
- Научен неформален интерактивен център с три компонента (интерактивна изложба; медийна лаборатория; биотехнологична учебна лаборатория).

Дейност на НПО в Чехия

Основната задача е привличането на млади хора към науката. Разработен е **проект ”Отворена наука към широката общественост”**. Проектът има **подкрепата** на Академията на науките – Чехия, Чешкото министерство на труда и социалните грижи, Програмен документ 3.

Целите са:

1. Да се подобри икономиката на знанието на Чешката република.
2. Образователна (с представянето на допълнителни ресурси).
3. Представянето на научни изследвания пред широката общественост.

Дейностите се отнасят до:

- стипендии за ученици;
- едноседмични практически обучения за учители;
- семинари;
- други дейности – курсове, лекции, други отделни дейности;
- мултидисциплинарен семинар;
- студентски научни конференции;
- образователни интерактивни материали по биология, химия и физика.

Целевите групи са три: учениците от горния курс; техните учители; широката общественост. Сътрудничи си с медиите, развива

международна дейност – международна конференция, научен фестивал, Интернет – презентации. **Финансирането** е от Европейски научен фонд.

Дейност за работа с надарени деца в Испания

Работи се по **Изследователски проект за ученици от средното училище**. **Задачите** по проекта са: идентифициране на интересите и желаната кариера от децата; определяне времето за работа по проекта; проверка на наличните ресурси по проекта; дейност на учениците по проекта, подпомагани от своите учители.

Защитаването на проекта става пред екип от учители. В края на учебната година най-добрите проекти се публикуват за разпространяване. Учителите търсят **сътрудничество и помощ от университетските преподаватели**, тъй като голям брой от талантливите деца желаят да работят по теми, с които учителите не са запознати.

Положителен факт е **търсенето на обратна връзка** с учениците, с учителите и с университетските преподаватели чрез попълването на въпросници.

Образователен център за надарени деца – Литва, Вилнюс

Центърът е основан през 2002 година във Вилнюс. Работи се с родители и учители. **Целта е** да се помогне да разпознават способностите на своите деца и да ги поощрят и подкрепят в развитието им. Центърът се стреми да обедини специалисти и талантливи хора, които работят с **деца, младежи, родители и учители**. Заедно с други институции се правят научни изследвания, с оглед **създаването на Програма за развитие на креативните способности**.

Целите на дейността на центъра са:

- да окуражи младите хора да развият техните способности и да използват този потенциал в бъдещия им активен социален живот (професионална кариера, социални дейности и т.н.);
- да им помогне да намерят своето място в променящото се общество;
- да работи с групи от учители, стремейки се да ги подпомогне да научат повече за способностите на техните деца и да им помагат да намерят мястото си в обществото;

- да работи с групи родители с помощ в разпознаването на интелектуалните, индивидуалните и социалните способности на техните деца и тяхното развиване и др.

Дейност на НПО в Румъния

Разработват се два **образователни проекта**:

- Проект, разработен от Румънската страна на Европейската мрежа Comenius „Приложна наука”
- Проект „Образование по природни науки и обучение в общаство на знанието – SET – 2010.

Целта е усилване на интереса на младото поколение към научните теми и подпомагане намирането на техния път към кариера в технологиите.

Обхваща се **извънкласно образование по природни науки**. Създадена е Национална лаборатория по инструменти за графична програмна среда – LAB View – опити за изучаване на механика, електричество, оптика, поведението на растенията и малките животни. Провеждат се **сесия за учители, международна конференция, национални състезания, дейности през почивните дни, създаването на електронен албум**.

Друга форма на дейност в Румъния – към Бетлен Габер – колеж е Дискусионен клуб.

Целите са:

- Популяризиране и предлагане на подкрепа за всяка инициатива на студентите;
- Предлагане на подходящи условия за студентите от организацията;
- Организиране на научни конференции за студентите и намиране на финансова подкрепа;
- Популяризиране на забележителни личности от колежа и техните колекции;
- Финансова подкрепа за пътуванията, свързани с различни дейности на студентската организация.

Неправителствени организации в Република България

В нашата страна се създадоха редица неправителствени организации и граждански сдружения, които чрез своята дейност съдействат в голяма степен за обогатяване на работата с надарените деца – предимно в извънкласната дейност.

След събирането на информация (11, 13, 14, 15, 16, 17) могат да се направят следните **констатации за спецификата и дейността на някои неправителствени организации в България:**

1. Фондация „Еврика”(6 и 10)

Основана е през 1990 г. от държавни и обществени организации. Тя е неправителствена, нерелигиозна и неполитическа организация. **Основната ѝ цел е:**

- подпомагане на даровити деца и млади хора при реализирането на проекти в областта на науката, техниката и управлението;
- подкрепа на младите новатори и предпримачи;
- разпространение на научни, технически и икономически знания;
- усъвършенстване на материална база за научно и техническо творчество;
- подпомагане на обучението и специализацията, на международното сътрудничество в областта на науката и техниката и др.

Фондацията разгръща своята **богата дейност** чрез **програмите:**

• **Програма „Таланти”** – има за цел издирването и развитието на надарени млади хора в областта на науката, техниката, технологиите и управлението;

• **Програма „Информация, издания, изяви и международно сътрудничество”** – цели информационно осигуряване и разпространение на научно-технически знания сред младежта и децата, организирането на изяви за наука, техника, технологии и управление;

• **Програма „Научни изследвания”** – цели подпомагането на научните изследвания на младите учени във фундаменталните и приложни области на науката и по този начин осигурява възможност за научна изява и развитие, стимулира обновяването на научния потенциал;

• **Програма „Развитие”** – има за цел да подпомага ускореното развитие на партньорството чрез съвместни дейности на програмна и проектна основа с международни, чуждестранни и национални организации и институции, в рамките на целите и предмета на дейност на фондацията;

2. Национално студентско сдружение за образователен обмен АИСЕК” – България, София

Организацията е **основана** през 1990 година. Най-общо **сферата ѝ на дейност** е Образование. **Основната ѝ цел:** активно участие в подготовката на млади специалисти с висока квалификация и съвременни възгледи. Впечатлява **създаването на възможности за пълно разгръщане на интелектуалния потенциал на студентите икономисти и компютърни специалисти; по-широкото и ефективно въвличане на студентите в практиката за взаимно допълване между академичните знания и професионалния живот.**

Макар че организацията има ограничен периметър на действие, в смисъл, че обхваща само определени групи студенти, заслужава внимание широкият обхват от студенти по посочените специалности, спрямо които се осигуряват условия за разгръщане на интелектуалния им потенциал, както и възможности за съчетание между теоретическата и практическата им подготовка.

3. Сдружение „Славяни” – България, София

Организацията е **основана** през 1990 година. Нейната **сфера на работа** е култура; образование; екология. **Основната ѝ цел** е да съдейства за развитието и сближаването на славянските и други култури в света, защита на човешките права и свободи, утвърждаването на непреходните идеали за свобода, демокрация и човешки прогрес, подпомагане на социалната интеграция и личностната реализация.

Сред целите е посочено, че:

- издирва и насърчава млади таланти и дарования;
- учредява стипендии за обучение в страната и чужбина;
- организира обмен на информация, опит и постигнати резултати във всички сфери на човешкото познание – между славянските университети в страните от Европа и други части на света;
- организира, популяризира и насърчава инициативи за задълбочаване общуването между славянските и други народи и приобщаването им към световните достижения на науката, образованието, литературата, изкуствата и др.

4. Фондация „Бъдеще 21 век” – България, Пловдив

Годината на основаване на организацията е 1997. **Сферата на работа е:** образование; социални дейности; благотворителност; екология; международно сътрудничество; обмен на информация. **Основната цел на организацията е определена като:** подкрепа на талантиливи деца и младежи; преодоляване на цифровата пропаст; Българско Възраждане. **Дейностите** се свеждат до: обучителни програми; разработка на проекти.

5.Фондация „Бъдеще за България” – София, клонове в Русе, Пловдив и Кърджали

Посочената година на основаване на организацията е 1996. **Сферата на дейност е:** изкуство и култура; образование; здравеопазване; социални дейности и благотворителност; човешки права и малцинствени групи; международно сътрудничество; религия. **Основната цел на организацията е:** Да съдейства за духовното и интелектуалното развитие на личността на българина; да съдейства за издигане на образователното равнище на младите и талантиливи българи; да оказва помощ на домовете за сираци, деца с увреждания.

По първите две подцели дейността е насочена към работа с надарените деца и младежи. Би могло обаче и **при децата със специални образователни потребности (тези с проблеми в развитието)** да се потърсят възможности за развитие на интересите и проявените заложби в определени области – най-често в областта на видовете изкуства: музикални, изобразителни, спортни и др.

Фондацията определя **основните си дейности** като: образователна; популяризиране на българската култура; социални дейности. В рамките на организацията се разработват и **проекти** (има редица реализирани и текущи); разгръща се общественополезна дейност.

6.Фондация „Людмила Живкова – Знаме на мира” – България, София

Година на основаване: 1999. **Сфера на работа:** човешки права; социална сфера; култура. **Основната цел на организацията е:** Развитие и утвърждаване на духовните ценности, гражданското общество, културата, науката и образованието; подпомагане на социалната интеграция и личностната реализация; защита правата на детето и човешките права.

Дейностите са по посока на:

- възстановяване и подпомагане организирането и провеждането на ежегодната детска Асамблея „Знаме на мира”;
- насърчаване и подпомагане развитието на детското и младежкото творчество;
- откриване на надарени деца и младежи и подпомагане изграждането им като бъдещи творци;
- насърчаване творчеството и съдействие за съхраняването и развитието на постиженията в областта на културата;
- подпомагане и насърчаване отразяването и популяризирането на изкуството, културата, спорта, детското творчество в средствата за масова информация в България и света и др.;

7. Фондация „Младежка толерантност” – Горна Оряховица

Година на основаване: 2002. **Сфера на дейност:** изкуство и култура, образование, социални дейности, благотворителност. **Основна цел:** Обединяване усилията на родителската и друга общност с тези на държавата за **осмисляне свободното време на децата.**

Дейностите са изцяло обвързани с развитието на талантливите деца и младежи:

- провокиране на постоянен обществен дебат по въпросите за развитието на индивидуалния потенциал, себеизявяването и подпомагане на личностни, групови изяви и разработки;
- организиране на дискусии, семинари, конференции, обучения, културни събития и др.;
- популяризиране опита и основните приоритетни дейности на сродни европейски общности и организации, насочени към процеса на формиране на активна гражданска позиция и критическо мислене и др.

Сред дейностите на организацията е и **разработването на проекти.**

8. Фондация „Св. св. Кирил и Методий” – София

Година на основаване: 1990. **Сферите на работа са:** култура, образование. **Основна цел на организацията е:** постигане на международно разбирателство, обединение и утвърждаване на ценностите на човешката цивилизация чрез развитие и подпомагане на обмен в областта на културата, изкуството, науката, образованието и професионалната подготовка, подпомагане на изследвания в областта на образованието, професионалното обучение науката и културата, **подпомагане на образованието, професионалното обучение и творческо развитие на талантиви деца и способни млади хора**, благотворителност, насочена към младото поколение, подпомагане опазването, поддържането и популяризирането на културното и историческо наследство, подпомагане изследването и популяризирането на духовното наследство на Св. Кирил и Св. Методий, ценностите и книжнината, вдъхновени от тяхното дело.

Дейностите на организацията са твърде богати и голяма част от тях са **посветени на развитието на надарените деца и младежи:**

- организира, участва, финансира и изпълнява самостоятелно и съвместно нестопански проекти и дейности за постигане на целите и извършването на дейностите в обществена полза;
- отпуска помощи, стипендии и награди на конкурсна основа и при направени целеви дарения;
- подпомага издаването на публикации и книги за деца и младежи;
- организира и подпомага симпозиуми и конференции, летни училища и семинари, изложби и др.;

9. Фондация „Пайдея” – София

Мото на организацията е: „Заедно за българското училище: инициатива, участие, отговорност”. Предполага **връзки с европейски организации**. Предлага провеждане на различни **курсове**, в зависимост от проявените интереси, **конкурси**, разработка на **проекти**, провеждане на **кръгли маси**, представяне на **европейски програми**, **клубна дейност**, **стратегии и практически решения**, **консултантска дейност**.

Ето някои от **конкретните дейности на организацията:**

- Организиране на **Национална кръгла маса: „Проектът – стъпка към бъдещето, стъпка към успеха“** – включва обучение за разработване и управление на проекти.

- Представяне на **„Европейски програми за образование (2007 – 2013 година)“** – дава се наръчник от издателската програма на Фондация „Пайдея“, предназначен за първоначално запознаване с въпросите за финансиране на образователните проекти по линия на големите европейски програми.

- Разработване на **„Успешният училищен PR – наръчник“** – най-новото издание от поредицата „Работилница „Пайдея“. Включва конкретни мерки и практически решения както за успешната комуникация на училището със стратегически партньори – родители, ученици и общественост, така и за тяхното ефективно привличане и др.

В Република България има още редица неправителствени организации – в София и провинцията, които имат **принос за развитието на талантливите деца и младежи**. Представените организации само илюстрират богатството от идеи, стратегии и практически решения в името на разгръщането на творческия потенциал на нацията.

Въпреки илюстрираните **значителни постижения на неправителствените организации в България и други страни**, все още има какво да се усъвършенства: например относно използването на методики както за диагностика, така и за развитие на надарените деца; разнообразяване на формите на дейност; увеличаване на съвместните действия на заинтересованите институции; по-широкото пропагандиране идеите и дейностите на НПО сред широката общественост и др.

На основата на изследваните **добри практики в работата на неправителствените организации** и на някои **теоретични и практически констатации**, могат да бъдат направени съответни **обобщения, изводи и препоръки**:

1. Впечатляват **целите** на неправителствените организации – у нас и в чужбина – те са обвързани със съвременния **хуманистичен подход спрямо личността на**

детето и високоблагородната **мисия** да съдействат за духовното и интелектуално развитие на талантливите млади хора, които могат да бъдат полезни и на себе си, и на другите с потенциала и компетентностите, които притежават. Не случайно **лично-ориентираните технологии са подходящи** за работа с надарените деца, създаването на **индивидуални образователни траектории** заслужават **внимание**, но и **екипната дейност в условията на интерактивност** е **благоприятна** за развитието на талантите.

2. Положителен е опитът по **сътрудничеството между НПО от различни държави – предимно членки на Европейския съюз**. Някои от организациите поддържат пълноправно членство в **Европейския център на фондациите** (например „Еврика”), но не всички са постигнали това. Важно е участието на НПО в различните европейски програми като: „Развитие на човешките ресурси”; „Административен капацитет” и др.

3. Положителен е опитът на НПО по **работата в различни програми**. Отново може да се даде като положителен пример Фондация „Еврика”, която работи по пет различни програми, но с една цел: подпомагане развитието на младите дарования.

4. От всички реализирани разнообразни дейности на неправителствените организации особено място заема **разработването на проекти – индивидуални и колективни**. Безспорно, това е една съвременна форма на дейност (подкрепя се и поощрява от европейските фондове), която е много подходяща за развитието на младите дарования и напълно целесъобразно голяма част от НПО се ориентират към провеждане на обучение по разработването на проекти. В условията на проектната дейност се разгръща потенциалът на надарените деца и младежи, развива се тяхното креативно мислене, творческите прояви, формират се социално значими личностни качества.

5. Добро впечатление прави съществуването на **партньорство в дейността на организациите**, както в рамките на собствената страна, така и с организации от други

страни. **Обмяната на опит между отделните НПО** е възможност за взаимно обогатяване, провеждане на съвместни инициативи, сключване на договори за сътрудничество между ръководствата на организациите, нейните членове, а също и между самите деца и младежи.

6. Ползотворни са осъществяваните контакти на равнище „**наука-бизнес-НПО**”, които би трябвало да се обогатят по съдържание (с включването на повече тематични области и програми) и форма (с използването на различни форми както за развитие на надарените млади хора, за тяхната изява, така и за целенасочена подготовка на техните преподаватели и мениджъри).

7. Осъществяваните контакти на равнище „**НПО–училище**” при много от организациите са налице. Би могло обаче, да се обхванат повече училища (да се помисли и за по-малките селища).

8. Важно е да се подкрепят в идеите им и по-малки **граждански организации и сдружения от провинцията**. Те са отворени за нови контакти, търсят съидейници и сътрудници от други НПО, от университетите.

9. **Използват се разнообразни форуми за изява на талантливите деца и младежи:** конгреси, конференции, семинари, изложби, конкурси и др. Трябва да се помисли обаче, как да се обхванат повече деца – да се засили рекламната дейност; да се провеждат форуми за изява във всяко училище и селище; да се спонсорират и от държавата дейностите; неправителствените организации да провеждат периодично анкетиране, интервюта, обучителни семинари по места с учителите, родителите и учениците.

10. **Не във всички организации се създават контакти с родителите на надарените деца и младежи.** Те могат да бъдат надеждни партньори, както при диагностицирането на децата, така и при тяхното развитие, а също да поемат при възможност и част от финансирането на реализираните дейности. Сред тях могат да се открият и доброволци за включване в инициативите на организациите.

11. **Недостатъчно се прави по гласността на проявите на организациите.** Не е достатъчно представянето

на информация в ИНТЕРНЕТ. Добре е да се търсят **повече живи контакти** с университети, училища, бизнес-организации, други неправителствени организации (включително от провинцията), да се разпространяват рекламни материали, да се отправят покани за конгреси, конференции, семинари и др.

12. Целесъобразно е да се проявява по-голяма гъвкавост и адекватност спрямо новите европейски изисквания за развитие на гражданското общество – да се реагира своевременно на новите идеи, възможности за контакти и предложения за сътрудничество.

Очертаните изводи **са важен ориентир за успешно разработване на проблема за работа с надарените деца**, предвид определянето на основните подходи, стратегии, методи, форми и средства за диагностицирането и развитието на надарените деца, подготовката на бъдещите педагози за ползотворна дейност с надарените деца, целесъобразността на връзката и координацията между всички отговорни фактори и институции в работата с надарените деца: училището, семейството, държавните институции, неправителствените организации.

Литература:

1. Мьонкс, Фр. Европейски съвет за високо талантливите (ЕСНА).-Педагогика, 1994, кн.12.
2. Серебряков, В. Ст. Лангер. Проверете интелигентността на своето дете. С., 2006.
3. Тодорина, Д. Стратегия за развитие на надарените ученици. Благоевград, 2001.
4. Тодорина, Д. За надарените деца. (Развитие на идеята за работа с надарените деца в педагогическата теория и практика). Благоевград, 2009.
5. Тодорина, Д. Технологичен модел за подготовка на бъдещите учители за работа с надарените деца. Изграждане и измерване на компетентности. Благоевград, 2009.

6. Фондация „Еврика” (Отчет за 2007 година. Програми за дейност). София, 2008.

7. Bulgarian Education’s Reform and Strategy for Diagnostics of Gifted Children, Science Education: Models and Networking of Students Research Training under 21, Gramatikov,P., Todorina,D., Gramatikova,M. , Amsterdam, Netherlands, IOS Press, 2007.

8. Todorina, D.L. Training of pedagogy specialists to work with gifted children within the Bachelor’s and Master’s degree levels. Proceedings of the NYEX Conference on Science Education of Gifted Students, Petnica, Serbia, 2007.

9. <http://www.mensa.bg/modules/content/index.php?id=5>

10. <http://www.evrika.org/vizitka.htm>

11. <http://open-bg.net/>

12. http://list.mail.ru/10020/1/0_1_0_1.html

13. <http://aisec.net>

14. <http://www.fbf.bg>

15. <http://www.bannerofpeace.hit.bg>

16. <http://cmfnd.org>

17. <http://www.zaednoschools.org/moodle/>